

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen toimenpiteet 2017-2020

Toimenpiteet

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja korkeakoulut sopivat Valmiina valintoihin I ja II –raporttien¹ sekä niihin saatujen lausuntojen perusteella seuraavista toimenpiteistä opiskelijavalintojen kehittämiseksi. Tavoitteena on vähentää tarpeettomia välivuosia ja aikaistaa korkeakouluopintojen aloittamista.

1. Tulossopimusten 2017-2020 mukaisesti yliopistot ja ammattikorkeakoulut ottavat vuoteen 2018 mennessä käyttöön opiskelijavalinnan, joka ei edellytä hakijalta pitkää valmentautumista. Ammattikorkeakoulut käyttävät yleisesti jo nyt tällaisia valintamenettelyjä.
2. Vuoteen 2020 mennessä korkeakoulut uudistavat opiskelijavalintojaan siten, todistusvalinta on pääasiallinen väylä korkeakoulutukseen² Korkeakoulut tiedottavat viimeistään elokuussa 2018 todistusvalinnan käyttöönotosta ja siinä käytettävistä valintaperusteista.
  - a) Nykyinen yhteispistevalinta, jossa valinta perustuu sekä todistukseen että pääsykokeeseen, korvataan todistusvalinnalla sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa.
  - b) Korkeakoulut ratkaisevat kunkin koulutuksen osalta valitaanko todistusten perusteella
    - i. ylioppilastutkinnon suorittaneita, vai
    - ii. ylioppilastutkinnon suorittaneita ja soveltuvan ammatillisen tutkinnon suorittaneita.
3. Todistusvalinnalla täytettävistä paikoista valtaosa varataan ensimmäistä opiskelupaikkaansa hakeville. Korkeakoulut kehittävät siirto-opiskelijoiden valintaa edelleen alan vaihtajien tarpeisiin. Lisäksi kehitetään tutkinnon jo suorittaneiden reittejä uusiin korkeakouluopintoihin.
4. Todistusvalinnan lisäksi järjestetään valintakokeita niille, joita ei voida valita todistuksen perusteella
  - a) Tähän tarkoitukseen yliopistot ja ammattikorkeakoulut kehittävät yhä yhteisempiä, useilla aloilla käytettäviä valintamenettelyjä, joissa arvioidaan valmiuksia ja kyvykkyyttä korkeakouluopintoihin, mutta ei korkeakouluopintojen sisältöjä. Valintamenettelyt ovat sellaisia, että niihin ei voi valmentautua.

---

¹ Valmiina valintoihin. Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:37 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-429-0>
Valmiina valintoihin II. Ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:25 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-477-1>

² Poikkeuksina taide-, kulttuuri- ja liikunta-alat.

- b) Todistusvalinnassa valituille tai pääsykokeen osana voidaan lisäksi järjestää soveltuvuuskoee, jos se on kyseisessä koulutuksessa tutkimustiedon pohjalta perusteltua.
5. Lisäksi korkeakoulut valitsevat opiskelijoita avoimessa korkeakouluopetuksessa suoritettujen opintojen perusteella.
  6. Korkeakoulut tekevät valintaperusteita koskevat päätökset siten, että erityisesti todistusten hyödyntämisen osalta valintaperusteet ovat toisen asteen opinnot aloittavien tiedossa. Korkeakoulut tiedottavat tulevien vuosien valintaperusteista opintopolku.fi -palvelun kautta.
  7. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut valmistelevat vuoden 2017 aikana suositukset ylioppilastutkinnon yhteisiksi pisteytysmalleiksi todistusvalinnoissa yhdessä Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa.
  8. Opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaa ammatillisten perustutkintojen arviointiasteikon 5-portaiseksi (1–5). Opetushallitus ja korkeakoulut valmistelevat yhdessä ohjeet ja suositukset vuonna 1999 voimaan tulleen lainsäädännön mukaisesti ja tämän jälkeen suoritettujen ammatillisten perustutkintojen arvosanojen vertailusta sekä todistusten ja niiden liitteiden tulkinnasta.

Kuvassa 1 alla on havainnollistettu toimenpiteiden mukaisia valintatapoja

Kuva 1: Valintatavat pääosassa koulutuksia (pois lukien taide- kulttuuri- ja liikunta-alat)

Tausta

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen tavoitteena on, että

- korkeakouluopintoihin päästään toisen asteen opintojen jälkeen nykyistä nopeammin ja edelleen työelämään siirrytään aiempaa aikaisemmin,
- mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu,
- opiskelijavalinnan prosessi on hakijan, korkeakoulun ja yhteiskunnan kannalta mahdollisimman selkeä ja kustannustehokas, ja että
- korkeakoulujen opiskelupaikat kohdentuvat tarkoituksenmukaisella tavalla.

Pääministeri Kataisen ja Stubbin hallituskausilla (2011-2015) toisen asteen ja korkeakoulujen nivelvaihetta pyrittiin sujuvoittamaan ottamalla käyttöön opintopolku.fi -palvelu yhtenäiseksi näkymäksi korkeakoulujen tarjontaan sekä korkeakoulujen yhteishaku, jossa kaikkeen korkeakoulutukseen haetaan yhtenäisellä prosessilla. Korkeakoulut veloitettiin varaamaan vaikuttava määrä aloituspaikoista ensimmäistä korkeakoulupaikkaansa hakeville hakijoille ja kehittämään korkeakouluissa jo opiskeleville mahdollisuuksia vaihtaa koulutusta ns. siirtohakujen kautta. Lisäksi, korkeakoulut ovat kehittäneet koulutustarjontaa siten, että hakijat hakeutuvat laajempiin hakukohteisiin ja hakukohteita on vähemmän.

Pääministeri Sipilän hallituksen (2015-) ohjelman mukaan:

Tehdään opintopoluista mahdollisimman joustavat koulutusasteiden sisällä ja välillä. Tuetaan nopeaa valmistumista sekä siirtymää työelämään.

- *Uudistetaan korkeakoulujen valintakoemenettelyä.*
- *Otetaan käyttöön kolmas lukukausi korkeakouluissa.*
- *Lisätään toisen asteen koulutuksen ja korkea-asteen välistä yhteistyötä.*
- *Päivitetään kelpoisuusvaatimuksia julkisella sektorilla. (VNK 2015)*

Hallitusohjelman toteuttamissuunnitelmassa on tarkennettu nopeuttamisen keinoja:

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhdessä korkeakoulujen kanssa prosessin, jossa korkeakoulut uudistavat valintakoemenettelyjään tavoitteena vähentää tarpeettomia väli vuosia ja aikaistaa korkeakouluopintojen aloitusta. OKM ohjaa rahoituksella korkeakouluja luopumaan pitkäkestoisesta pääsykokeisiin valmistautumisesta, jolloin tarve osallistua valmennuskursseille vähenee oleellisesti. Ylioppilastutkintolautakunta ja korkeakoulut laativat toimenpideohjelman ylioppilastutkinnon paremmaksi hyödyntämiseksi valintamenettelyssä. (VNK 2016)

Tämän mukaisesti korkeakoulujen kanssa on vuosien 2017-2020 tulossopimuksissa³ sovittu, että

---

³ ks. <http://minedu.fi/yliopistot-sopimukset> ja <http://minedu.fi/ammattikorkeakoulut-sopimukset>

- korkeakoulut hyödyntävät toisen asteen tutkintoja opiskelijavalinnassa nykyistä enemmän ja luopuvat pitkäkestoista valmistautumista edellyttävistä pääsykokeista.
- opiskelijavalinta, joka ei edellytä hakijalta pitkää valmentautumista otetaan käyttöön vuoteen 2018 mennessä.
- ammattikorkeakoulut hyödyntävät ammatillisen toisen asteen tutkintotodistuksia ja ylioppilastutkintotodistuksia opiskelijavalinnoissa.
- valintamenettelyjä kehitetään alakohtaisessa yhteistyössä.
- ensimmäistä korkeakoulututkintoa suorittavien osuutta uusista opiskelijoista kasvatetaan hyödyntämällä paikkojen varaamismahdollisuutta ensikertaisille hakijoille ja kehittämällä siirto-opiskelijoiden valintaa.

Toisen asteen todistusten hyödyntämistä valinnoissa on pohdittu kahdessa opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa työryhmässä. Ylioppilastutkinnon hyödyntämisen lisäämistä opiskelijavalinnoissa ehdottaneen työryhmän raportti (*Valmiina valintoihin I*⁴) ehdotuksineen sai hyvän vastaanoton lausunnonantajilta tammikuussa 2016. Ammatillisen koulutuksen aiempaa parempaa hyödyntämistä opiskelijavalinnoissa esittänyt työryhmäraportti (*Valmiina valintoihin II*⁵) julkaistiin 3.5.2017. Lausunnoissa työryhmän ehdotuksiin on suhtauduttu pääosin positiivisesti. Useat yliopistot nostavat kuitenkin esiin, että yliopistokoulutuksen osalta ammatillisen koulutuksen todistusten perusteella tehtävät valinnat eivät ole perusteltuja. Ylioppilastutkinnon kehittämiseksi ehdotuksia tehneen työryhmän työ valmistui myös tänä keväänä.⁶ Työryhmän ehdotuksen mukaisesti ylioppilastutkinnon hyväksytyjen kokeiden uusimiskertoja lisätään.

* * *

Toiselta asteelta korkeakoulutukseen siirrytään Suomessa verrattain vanhana. Keskimääräinen aloittamisikä on 24 vuotta (keskiarvo). Mediaani on yliopistojen osalta 20,9 vuotta ja ammattikorkeakoulujen osalta 22,7 vuotta (2014).

Vuoden 2015 uusista ylioppilaista vain joka kolmas (32 %) jatkoi välittömästi tutkintotavoitteista opiskelua ylioppilaaksitulon jälkeen. Yliopistokoulutuksessa jatkoi 16 %, ammattikorkeakoulukoulutuksessa 11 % ja ammatillisessa koulutuksessa 5 %. Ylioppilaaksitulovuonna jatko-opintojen ulkopuolelle jääneiden osuus on kasvanut kymmenessä vuodessa 58 %:sta 68 %:iin.⁷

Valtaosa korkeakoulutukseen ja etenkin yliopistoihin hakeutuvista on ylioppilaita. Syksyllä 2016 alkaneeseen koulutukseen yliopistoihin hakeneista 89% ja paikan vastaanottaneista 95% oli

⁴ Valmiina valintoihin. Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:37 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-429-0>

⁵ Valmiina valintoihin II. Ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:25 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-477-1>

⁶ Gaudeamus igitur - ylioppilastutkinnon kehittäminen, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-462-7>

⁷ http://tilastokeskus.fi/til/khak/2015/khak_2015_2016-09-28_tie_001_fi.html

suorittanut ylioppilastutkinnon. Ammattikorkeakouluihin hakeneista ja 57 % ja paikan vastaanottaneista 62 % oli ylioppilaita.

Valmiina valintoihin I –raportissa on kuvattu opiskelijavalintojen nykytilaa ja ehdotetaan todistusvalintoja painottavaa opiskelijavalintojen järjestelmää. Korkeakoulujen valintamenettelyn painotuksen siirtäminen valintakokeista kohti todistusten perusteella tehtäviä valintoja helpottaisi toisen asteen koulutuksen päättävien hakeutumista ja pääsyä korkeakoulutukseen. Pääsykoevaltainen hakujärjestelmä aiheuttaa kustannuksia ennen kaikkea hakijoille, mutta myös korkeakouluille. Se luo markkinoita epätasa-arvoistaville valmennuskursseille. Pääsykokeiden määrä ja pääsykokeiden edellyttämä valmistautuminen rajoittavat hakijan mahdollisuuksia hakea samanaikaisesti useisiin koulutuksiin..

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen tulee perustua pääsääntöisesti toisen asteen koulutuksen aikana hankittuun osaamiseen eikä esimerkiksi pääsykoekirjoista opiskeltaviin korkeakouluopintojen sisältöihin. Ylioppilastutkinnon arvosanat ja myös ammatilliset tutkinnot ja niiden arvostelu kertovat hakijan osaamisesta.

Valmiina valintoihin I -raportissa todettiin, että nykyiset korkeakoulujen rahoitusmallit eivät kannusta opiskelijavalintojen kehittämiseen toisen asteen ja korkeakoulujen välisen siirtymän sujuvuuden näkökulmasta. Useat korkeakoulut ovat myös lausunnoissa todenneet tämän. Tulevassa ohjauksen ja rahoituksen kehittämisessä myös tätä näkökulmaa tulee pohtia. Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää korkeakoulujen rahoitusmalleja siten, että opiskelijavalintojen uudistaminen ja sujuvat siirtymät otetaan huomioon laskennallisissa rahoituskriteereissä.

Valmiina valintoihin II raportissa esitetysti ylioppilastutkintoa ja ammatillisia tutkintoja olisi valinnoissa kohdeltava siten, että kummastakin saa hyötyä valinnoissa silloin, kun tutkinto sisältää haettavan koulutuksen kannalta merkityksellistä osaamista. Eri koulutuksissa ylioppilalta voidaan edellyttää alasta riippuen tiettyjen ylioppilastutkinnon kokeiden suorittamista, kuten nykytilassakin usein tehdään. Ammatillisen tutkinnon osalta tämä tarkoittaa sitä, että todistusvalintaväylä tarjotaan soveltuvan ammatillisen perustutkinnon suorittaneille. Ammatillisen koulutuksen todistusten perusteella tulee valita opiskelijoita erityisesti ammattikorkeakouluihin jatkettaessa opintoja samalla alalla. Valtaosa todistusten perusteella täytettävistä paikoista tulee varata ensimmäistä paikkaansa hakeville.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat valmistelemassa kärkihankerahoitusta saaneissa opiskelijavalintojen kehittämishankkeissa vuoden 2017 aikana suositukset ylioppilastutkinnon yhteisiksi pisteytysmalleiksi yhdessä Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa. Hankkeissa tulee sopia yhdessä ylioppilastutkintolautakunnan kanssa siitä, mitä arvosanojen erottelukykyä lisäävää tietoa tuodaan ylioppilastutkintorekisteristä valintojen käyttöön.

Kuten nykytilassa, koulutuksiin tulee jatkossakin valita opiskelijoita useilla valintatavoilla. Pääosa opiskelijoista tulisi valita todistusvalinnalla, jonka lisäksi tulee tarjota valintakoe vähintään niille, jotka eivät ota osaa todistusvalintaan. Korkeakoulujen tulee suunnitella eri valintatavoilla valittavien määrät tarkoituksenmukaisesti siten, ettei erillisiä kiintiöitä esimerkiksi ammatillisen tutkinnon suorittaneille tarvita. Lisäksi tulee kehittää avoimessa korkeakouluopetuksessa suoritettun perusteella tehtäviä valintoja. Avoin korkeakouluopetus voi olla myös MOOC –muotoista.

Jo tutkinnon suorittaneiden osallistumismahdollisuuksia korkeakoulutukseen pohditaan mm. osana korkeakoulujen visiotyötä. Sujuvien siirtymien ohella on välttämätöntä turvata elinikäisen oppimisen mahdollisuudet ja uuden osaamisen hankkiminen. Näistä näkökulmista korkeakoulututkinnon jo

suorittaneille on oltava mahdollisuuksia palata joustavasti korkeakouluopintoihin ja myös suorittaa toinen tutkinto jos se on tarpeen.

Sekä ammatillisessa koulutuksessa, että lukioissa opiskelevien tulee voida tietää opintojensa alkuvaiheessa, ennen ratkaisevien valintojen tekemistä, millaisilla perusteilla korkeakouluun valitaan opiskelijoita. Korkeakoulujen tulee myös huomioida valintaperusteiden signaalivaikutukset lukioaikaisiin ainevalintoihin. Valintaperusteiden kautta korkeakoulut voivat vaikuttaa osaamiseen, joka korkeakoulutukseen hakeutuvilla on lukion päättyessä

Joissain koulutuksissa voi olla tarve soveltuvuuden mittaamiseen todistusvalinnan tai pääsykokeen läpäissemiä. Soveltuvuuden mittaamisen kehittämisessä tulee lähtökohtana olla nykyistä tarkempi, mahdollisuuksien mukaan tutkimusnäyttöön perustuva määrittely siitä, mitä soveltuvuudella tarkoitetaan ja miten sitä on syytä arvioida.

Ammattikorkeakoulut ovat laajentamassa 2018 vieraskielisen koulutuksen opiskelijavalinnoissa kansainvälisten testien käyttöä (esim. SAT) ulkomaisen tutkinnon suorittaneiden osalta.

Valmiina valintoihin II –raportissa ehdotettiin toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen laajalajaisen yhteistyön lisäämistä. Korkeakoulut kehittävät yhteistyöratkaisuja korkeakoulutukseen pääsyn nopeuttamiseksi ja opintojen sujuvoittamiseksi. Korkeakoulujen tulee varmistaa yhdenvertaisen opiskelijavalinnan toteutuminen myös toisen asteen ja korkeakoulujen yhteistyömalleissa. Meneillään olevissa ESR-rahoitteisissa hankkeissa ja korkeakoulutuksen kehittämisen kärkihankerahoitusta saaneissa opiskelijavalintojen kehittämishankkeissa tulee vuoden 2018 aikana kehittää systemaattisia ja valtakunnallisia malleja, jossa suoritettujen korkeakouluopintojen perusteella voi hakeutua ja päästä eri korkeakouluun opiskelemaan.

Valmiina valintoihin II – raportissa ehdotettiin myös, että ammatillisten perustutkintojen todistuksiin merkitään kaikkien asteikolla 1–5 arvioitujen tutkinnon osien tai yhteisten tutkinnon osien osaluokkien arvosanojen keskiarvo ja että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee valtioneuvoston asetuksen muutoksen asiasta ammatillisen koulutuksen reformin aikataulussa 1.1.2018 mennessä voimaan tulevaksi. Samoin raportissa ehdotettiin, että opetushallitus ja korkeakoulut valmistelevat yhdessä ohjeet ja suositukset vuonna 1999 voimaan tulleen lainsäädännön mukaisesti ja tämän jälkeen suoritettujen ammatillisten perustutkintojen arvosanojen vertailusta sekä todistusten ja niiden liitteiden tulkinnasta ja että Opetushallitus tarjoaa korkeakouluille tarvittaessa tukea näiden tutkintotodistusten tulkitsemisessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee edellä mainittua työtä taloudellisesti.

Korkeakoulut voivat hyödyntää kansallisia ja kansainvälisiä ammattitaitokilpailuja valinnoissa vastaavasti kuin ne ovat hyödyntäneet esimerkiksi Viksu-tiedekilpailua ja Talousguru –kilpailua.

Valmiina valintoihin II –raportissa ehdotettiin, että korkeakoulut rakentavat monipuolisia henkilökohtaistettuja opintopolkuja ottaen huomioon opiskelijan aikaisemman osaamisen. Opintojen ohjaus ja henkilökohtaistaminen tehdään pohjakoulutuksen ja muun, esimerkiksi työelämässä hankitun osaamisen perusteella opintojen alkuvaiheessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö huomioi toimintansa suunnittelussa ja neuvotteluissa KARVI:n kanssa seuraavat Valmiina Valintoihin II -raportin ehdotukset

- Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii suunnitelman yhdessä korkeakoulujen kanssa opiskelijavalintojen kehittämistä tukevan tutkimuksen tarpeesta. Opiskelijavalintojen

17.8.2017

tutkimuksessa on seurattava valintojen onnistumista, kansainvälisiä hyviä käytänteitä sekä muun muassa arvioitava soveltuvuuskokeiden merkitystä valinnoissa.

- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI toteuttaa vuonna 2022 kansallisen arvioinnin ammatillisen koulutuksen oppimistuloksista ja niiden suhteesta opiskelijoille annettuihin arvosanoihin.
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toteuttaa vuonna 2020 seuranta-arvioinnin Liikettä niveliin -arvioinnille (KARVI 2016) ja ottaa siinä huomioon myös yliopistojen ja toisen asteen oppilaitosten yhteistyön.

Opetus- ja kulttuuriministeriö teettää selvityksen korkeakoulujen ns. hakijasumasta ja kartoittaa lisätoimenpiteet, joilla voidaan sujuvoittaa korkea-asteelle hakeutumista niiden osalta, jotka eivät ole uusia ylioppilaita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa toimenpiteiden toteutumista säännöllisesti.